

заходів певної ідеологічної спрямованості, націлений на формування певних історичних уявлень про минуле, закріплених у масовій історичній свідомості певної соціальної групи» [3, с. 26–27].

Отже, у процесі дискурсу 1991–2018 рр. в українській науці відбулося відокремлення від решти «пострадянського» дискурсу, вироблення усталеної, чіткої дефініції «історичної пам'яті», усвідомлена різниця між історією повчальною й політичною та історією аналітичною, проаналізовані різноманітні наративи української та сусідських «офіційних історіографій». За результатами дискурсу Г. Касьяновим було сформульовано дефініцію та сутність історичної політики в Україні та навколишніх країнах.

Тож які рекомендації можна вивести для наступних дослідників, якщо основна частина справи вже зроблена попередниками? Необхідно звернутися до першоджерел, а також відступити від огляду виключно державних акторів, натомість розглянувши історичні наративи, які сповідуються провідними політиками України. Далі необхідно визначити, які з них стали частиною партійної довготривалої політики, а які залишилися декларативними. Прикладами можуть бути повідомлення у ЗМІ про участь партійних діячів у комеморативних заходах, виступи лідерів партій, програмні документи.

Джерела та література

1. Ільин М. В., Меловіль А. Ю., Федора Ю. Б. Основні категорії політичної науки. *Поліс*. 1996. № 4.
2. Жуков В. И., Краснов Б. И. Общая и прикладная политология: учеб. пособ. Москва: МГСУ; Изд-во «Союз», 1997. 992 с.
3. Касьянов Г. PastContinuos: Історична політика 1980–2000-х. Україна і сусіди. Київ, 2018. 222 с.
4. Касьянов Г. В. Історична пам'ять та історична політика: до питання про термінологію й генеалогію понять. *Український історичний журнал*. 2016. № 2. С. 118.
5. Ковалев А. М. Предмет, закони і категорії політики як науки. *Політичні науки*. 1998. № 5.
6. Политическая система и политическая жизнь общества. Лекції по курсу «Політологія» / под ред. В. Ф. Калины. Москва: БИ, 1991. 54 с.

Заболотний Євгеній

Донецький національний університет імені Василя Стуса

«ВІДЕОБЛОГ «ІСТОРІЯ БЕЗ МІФІВ» ЯК СУЧАСНА ПРОТИДІЯ ІДЕОЛОГЕМІ «БРАТНІЙ НАРОД»

Анотація. У роботі зроблено акцент на важливості формування української відеоблогосфери, зокрема з історичної тематики. На прикладі деяких сюжетів каналу

«Історія без міфів» проаналізовано можливості та роль цього медіа-напрямку у формуванні «Українського інтернет-простору» як інструмента протидії в інформаційній війні.

Ключові слова: історичний міф, інформаційний простір, інформаційне протистояння, козаки, контрпропаганда.

Abstract. *This paper emphasizes the importance of the formation of the Ukrainian video blogosphere, in particular on the topics of history. Using history-themed videos of the channel «Історія без міфів» as an example, the paper provides an analysis of which opportunities will this media direction bring, and what roles will it play in the formation of the Ukrainian Internet space as a tool of counteraction in information warfare.*

Keywords: *historical myth, information space, information warfare, Cossacks, counter-propaganda.*

Однією з найпопулярніших платформ у мережі Інтернет є відеохостинг YouTube. Тема козацтва є досить поширеною серед авторів, у яких тематика відео на каналах пов'язана з історією та культурою. На жаль, поняття «український ютуб-контент» довго практично не існувало, проте останнім часом набирає обертів «українізація» цієї платформи. Самоізоляція українців в умовах епідемії COVID-19 ніби дала поштовх до появи нових каналів з історичної тематики, що стали розповсюджувати пізнавальний матеріал, сприяють популяризації історії серед суспільства, стали потужним осередком спротиву московському інформаційному натиску.

Інформаційне протистояння в «епоху постправди», яке зачіпає історію України, вже встигло стати предметом досліджень низки авторів [5]. Образи з історії козацтва як одного з найважливіших періодів для українського народу, який має особливе значення для його самоідентифікації, вже встигли стати частиною медіа-дискурсу [6]. Зазначимо, однак, що автори здебільшого аналізували дискурс у стані держави-агресора, а не відповідь на неї з боку української блогосфери. Отже, тема образу козацтва в українському інтернет-контенті залишається недостатньо дослідженою та актуальною.

Серед української відеоблогосфери одним з найавторитетніших вважається канал «Історія без міфів» – це популярний блог про минуле України та світу без прикрас і фальсифікацій. Експертами програм є фахові історики (доктори й кандидати історичних наук, професори, доценти, співробітники наукових інститутів та історичних музеїв), кожен з яких є спеціалістом із конкретної проблематики. Тематика випусків охоплює всі періоди та висвітлює широкий спектр питань: політична, військова, економічна історія, історія міжнародних відносин, історія культури, мистецтв і спорту, біографії видатних особистостей. Мета проекту – спростування антинаукових міфів, фейків і стереотипів про Україну та українців, поширення суспільного інтересу до історії, гордості за славетне минуле, перемоги й досягнення українського народу, сприяння консолідації суспільства, формування позитивного іміджу України й українців. Канал «Історія без міфів» було створено 30 квітня 2020 р, станом на 23 березня 2021 р. він мав 126 тисяч підписників [3].

На честь дня захисника України авторська група проекту випустила відео під назвою «1618: похід Сагайдачного на Москву». Ведучим випуску знову став кандидат історичних наук Владлен Мараєв, який розповів про спільний

українсько-польський похід на Москву, його історичне значення та роль Сагайдачного у військовій кампанії. Була висловлена гіпотеза щодо недостовірності зображення гетьмана у пристарілому віці, хоча вона і є можливою, проте не може бути доведена стовідсотково, адже рік народження гетьмана залишається невідомим. Спростовано міф про передзвін православних церков, що за версією пропаганди «єдиного російського народу» зупинив наступ козаків, які буцімто «не бажали воювати проти одновірців» [1].

До 425-ої річниці народження Б. Хмельницького (хоча дата точно невідома) було випущено сюжет під назвою «Гетьман Богдан-Зиновій Хмельницький –зрадник, маніяк чи герой?» Останнім часом суперечки щодо постаті Хмельницького набули нової сили. Гетьман був і залишається міфологізованою особою, і якщо в Україні панує традиція його ідеалізації, то для Польщі, проти якої успішно воював цей діяч, гетьман залишається символом Божої кари. У Кремлі вбачають у Хмельницькому «свою людину», яка нібито від початку кампанії боролася за «возз'єднання народів». Нарешті, єврейські автори акцентують увагу виключно на масових погромах та пограбуваннях єврейського населення України, що відбувалося за Хмельниччини. Гетьману закидають надмірну жорстокість, називають деспотом, який віддав землю в Московське рабство, а її людей – в ясир до татар. З іншого боку, в Україні його називають творцем нашої державності і національної ідентичності. Автори відео аналізують політику Хмельницького в контексті тогочасної політичної обстановки та, з поправкою на історичну епоху, окреслюють його роль у формуванні держави, вдалі ходи на дипломатичній арені та перемоги на полі бою, прагнення закріпити династичну владу та міжнародний авторитет [2].

Найсуперечливіша подія в історії Гетьманщини – Переяславська рада 1654 р. – знайшла відбиття в одному із сюжетів з циклу «10 запитань історика» під назвою «Переяславська рада: 350 років рабства чи військова необхідність?», де ведучий Віктор Брехуненко (доктор історичних наук, професор) відповів на такі питання: «Причини, чому Хмельницький шукав союзника і чому пристав на сторону царя? Чи допомагала Московія Гетьманщині до Переяславської ради?». Історик окреслив значення цієї події для країни, висловив думку щодо причин, через які було укладено договір [7].

Особа Івана Мазепи викликає чи не більші дискусії, ніж постать Хмельницького. Якщо в Україні гетьман залишається героєм та великим культурним діячем, який заради держави був ладен пожертвувати власним життям, то в РФ І. Мазепа залишається зрадником, який попри клятву вірності царю перейшов на сторону Швеції, за що був підданий анафемі (яку, однак, не визнає жодна православна церква, крім власне російської). Саме цьому проблемному полю було присвячено сюжет «Іван Мазепа та Петро І: хто кого зрадив?». Ведучий окреслив і обґрунтував причини зміни сюзерена, акцентував увагу на недотриманні Московією взятих на себе зобов'язань, величезних втратах українського населення під час воєнних дій поза межами України [4].

Отже, серед сюжетів «Історії без міфів» велика увага приділена епосі козацтва, найвидатнішим її діячам, навколо постатей яких сформувалося багато Російських міфів, розвінчання яких є одним з найважливіших завдань сучасної інформаційної політики України. Створення подібного контенту має стати важливою складовою у підсиленні та консолідації національної свідомості Українців і вітчизняного медіапростору, зокрема інтернет-контенту.

Джерела та література

1. 1618: похід Сагайдачного на Москву. *Історія без міфів. Youtube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tAc-rAv6L0Y>
2. Гетьман Богдан-Зиновій Хмельницький – зрадник, маніяк чи герой? *Історія без міфів. Youtube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Lv_ge-93xn0
3. Історія без міфів. *Youtube*. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCXx3yVx9paWJ-BLZVqQ8CRQ>
4. Іван Мазепа та Петро І: хто кого зрадив? *Історія без міфів. Youtube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wJOvAB3xYpw>
5. Мелекесцев К. Історія України в політичних маніпуляціях епохи постправди. *Історичні і політологічні дослідження*. № 1(66). С. 130–142. DOI: <http://dx.doi.org/10.31558/2079-1828.2020.1.10>
6. Полтавець С. «Козацький дискурс» як складова інформаційної війни. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського: зб. наук. пр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України*. Київ, 2016. Вип. 43. С. 165–179.
7. Переяславська рада: 350 років рабства чи військова необхідність? *Історія без міфів. Youtube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=k3mGvowCvAo>

Дудник Альона

Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського

САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ТА СВІДОМІСТЬ УКРАЇНЦІВ ПІД ЧАС ТА ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

Анотація. Проаналізовано політичний феномен Революції Гідності. Особлива увага приділяється дослідженню зміни свідомості українців після Революції та її впливу на зміни в громадянському суспільстві країни. Визначені аспекти самоідентифікації українського суспільства у постреволюційній реальності.

Ключові слова: Революція Гідності, самоідентифікація, свідомість, Україна.

Abstract. The political phenomenon of the Revolution of Dignity is analyzed. Particular attention is paid to the study of changes in the consciousness of Ukrainians after the Revolution and its impact on changes in civil society. Aspects of self-identification of Ukrainian society in the post-revolutionary reality are determined.

Keywords: Revolution of Dignity, self-identification, consciousness, Ukraine.